M. 10615: 1–29.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Skåne
Skytts hd.
Fru Alstads sn.
1943.

Uppt. av Olof Christoffersson
Fru Alstad
f. 1869 i Fru Alstad

De gamlas rälnesätt, rälnegator m.m. s. 1-29.

M. 10615:1.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

De gamlas räknesätt

Vad räkning beträffar skall vi inej tro att de gamla voro rent bortkastta. Man kan nästan förundra sig över de att de kunde lära sä invickla räknetal som man i ungdomen, fick unde de s. k. "uppsittekvällarne" finga höra av de gamla, vilka räknade dels i huvudet dels med krita pä det stora bordet i stugan. Jag hade upptecknat en hel del sädana räkne exp. dels efter muntliga berättelser, dels efter ett handskrivet lite häfte från som antecknats i Hästöf under 1700 talet. Fraket nog var jag sä trasakyltig att jag är 1915 lånade det bort jämte en del andra anteckningar till en som skulle hjälpa mig med anteckningar till Sici. ~~man att redan fa se vare~~ ~~jag rök efter dem efter den~~ men jag har ej sen ~~sitt~~ kunat fa dem efter han lucke pä ~~att~~ tydligen begagna sig av dem efter min död.

M. 10615: 2.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

En gammaldags räknekonst som användes för att på ett hemligt sätt utforska i synnerhet en kvinnas ålder utan att direkt fråga henne hur gammal hon var. Var den tillfrågade villig att gifva sin ålder tillkänna gjorde hon genom räkne experimentet.

Det var en gång en riddare som gjorde en adlig dam sin kur men vågade ej fråga efter hennes ålder, vilket han tyckte borde vara rätt så hög. En dag föreslog han henne att göra en räkning åt honom, så skulle han utan att se siffrorna kunna avgöra om hon räknat rätt. Hon gick med nöje in derpå. Han bad henne multiplicera sin födelsemånads nummertal (januari nr 1, Februari 2 o. s. v.) med 2 och därtill lägga ~~ytterligare~~ lägga 5, ytterligare multiplicera med 50, till produkten lägga sin ålder (det antal år hon fyllt till dagen) i öka summan därav genom att tillhöger sätta till födelse datum i tvåsiffrigt tal. (För den första dagen i månaden skulle (tillhöger sålunda) skrifvas 01, den andra 02 o. s. v.) Från denna summa skulle hon fråndraga 365 11. Återstoden ökas med 11400 och summan deraf åkas ytterligare med 111. Av slutsumman skulle hon av dela från höger två siffror vilka understrykas med ett vågrätt streck. Ytterligare skulle därefter avdelas tvåsiffror samt flytta de till vänster därom stående bort under streck. Härmed var talet färdigt och hon uppgav resultatet. ~~32~~ 32 hela 25/12 delar.

Han svarade: Ack Ni, min fröken, blir ju juldagen i år i åre med (lika gammal som) vår Herre Jesu Christus var då han blef born fäst! Hon var alltså född den 25 dec. och skulle innevarande år fylla 33 år på juldagen.

Räkne operationen, som det nu kommer på papper:

12 (månaden) × 2 = 24 + 5 = 29 × 50 = 1450 + 33 (åldern) = 1483 + 25 (födelse datum) = 1482 25 − 365 11 = 1117 14 + 11400 = 12517 14 + 111 = 12628 25

De två första siffrorna placerades under de två sista. = 32 25/12

Förklaring, Nyström,

M. 10615:3.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

En gammal räknelek att derigenom, utan att den räknande säger vad han på en natting fått tappat i kortspel eller hur mycket han har kvar i sin börs av de 99 kronorna han hade med sig till fästen genom räkningen skall man kunna utforska både vad han har kvar i sin börs och hur mycket han spelat bort utan att den räknande behöver nämna någon dera av dessa summorna.

En herre hade varit med på ett fästligt gille der han om natten spelat bort och haft oturen att förlora en hel del av sina medhavde 99 kronor. Den förlorande grämde sig derför mycket för en god vänn, men ville ej omtala vad han om natten spelat bort. För att trösta honom föreslog vännen att han skulle mångdubbla de kronor han hade kvar i sin portmonä. Därtill skulle han lägga de fem kronor som han hade tillgodo av en annan person och sedan mångdubbla den summan med 50 samt därtill lägga den bortspelade summan och derefter minska det hela med en krona om dagen under ett helt år således med 365. När han räknat ut dessa löjliga frågor sade vännen hur mycket fick du nu? Svar: 83. I huvudet räkade vännen dessa summa med 115 och sade ack då har du ju på den glade fästen spelat bort de 98 kronorna av de 99 och har blott en krona kvar i din börs. Du har således förlorat hela din månadslön.

Då vännen adderade tillsammans 83 med 115 fick han 198 som han avdelade till högre av tvenne siffror eller 98 vilket var den summa han om natten spelat bort. Siffran ett till vänster utvista vad han hade kvar i börsen.

Uträknas sålunde:

$$
\begin{array}{r}
1 \\
\times\ 9 \\
\hline
9 \\
+\ 5 \\
\hline
7 \\
\times\ 50 \\
\hline
350 \\
+\ 98 \\
\hline
448 \\
-\ 365 \\
\hline
83 \\
+\ 115 \\
\hline
198
\end{array}
$$

M.10615:4.

"En röf kom en gang ti å möte en lyn
jäss. han hälsede do å sa ti go da en snes
jäss. Gåten svarede do å sa om vi hadde vad
en gång ti so många, en hal gång ti so många å en
hal gås å en gåsefar å en gås ti so hadde
vi vad jömt en snes. Hom många va di å
do?" Svar 7 stycken.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Två bröra hade vad ude å fiked, då de gu
hem sa den yngste ti den älte å ge du mi e
of dinå fika so fer her vi lia många. Du
älte svarede do och sa ney jè du mi en
of dinå fika so fer jå dubbelt so mång
som du her!" Hum mång hade de vorder
Svar den älte 5 och den yngste 5 stycken

En skulle köpa en hund en ko och en asce.
Nu kostade asen 10 gånger mer än kon. och koen
kostade 70 gånger mer än hunden. Hur mycket kost
alla tre tillsamans?

M.10615:5.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

"En bonde frågte en ~~ann~~ annen bonde korr mange stude kan du stalle på din går på hele åred?" Denne svarede: "Om ja kunne ha en gång so mange ½ gång, ¼ o ⅕ og ¼ gång so mange, so kunne ja ha ~~148~~ stykku." korr mange hadde han da?" Svar 48 stykku.

"En ann bonde frågte sin nabo korr mange penge han nu kunne på en patt ha?" Denne svarade: Om ja hadde tre gånger so mange, ½, ¼, ⅕ og dessudom ⅕ so mange som ja har so hadde ja jånt 500 riksstaler specie". Hurru mange hade han da? Svar 100 Riksdalar Specie mynt.

En Ungersvän hälsar åt några jungfrur sågandes "Si go da Gud me ~~en alla~~ får alla hundra fästemör"; En av dem tager då till ord och svarar: ~~vi äro icke 100;~~ Vi å ente 100; men om vi va en gång so mange ½, ¼ og ⅕ so mange og dessudom 12 ti so hadde vi vad jånt en hal dress over ett stor hundra (=120) 150. Hurru mange voro de? Svar: 40

En jungfru möter några Ungersvänner och hälsar dem sågandes: "Si go da Gud me får alle ~~80~~ fire fästemän." En av dem tog då till orde och svarade: "Vi å nok inte fire snese, men hadde vi vad en gång ti so mange og ½ ¼ uden dom ~~12~~ ett dusin (12) so hadde vi vad ~~78 stykku~~. Hurru mange voro de då? Svar: fire og tyve 24 stykku.

snes (80)

2 x mindre en fira snesa (=75)

snesar = 78

Ovanstående och liknande räknefrågor utträknas numera mycket lätt genom Ex

T. ex. sistnämnde då man bara uppställer det sålunde. $X + X + \frac{X}{2} + \frac{X}{4} + 12 = 78$

$$2{,}75 \cdot X + 12 = 78$$

$$2{,}75 \cdot X = 66$$

$$X = 24.$$

Det går även lätt att lösa frågan genom Enkel Regula de Tri. om man först tager ett tänkt tal och mångdubblar så många hela eller bråkdelar som frågan gäller gente + det som skall läggas till. Till ex. i sistnämnde tal om man tänker sig 32 vara det sökte gör man således: $32 + 32 + 16 \left(= \frac{1}{2}\right) + 8 \left(= \frac{1}{4}\right) + 12 = 100$

$100 - 12 = 88.$

$88 - 32 = 66$? Svar 24.

De gamle räknade icke på ~~något av dessa dessa rätt~~ dessa vis det förut nämnde voro ju gattdeles okänd i de tider. Uti en handskrivna upptecknig, gjord i Lilla Ast-stad år 1776 + får man reda på de gamle räknesätt. Det kallas för "Regula Falsi Dupla" varen man ser att böndrna blivit undervisade utan någon lärd troligen en präst. Regeln lyder sålunda:

"Når Exempel förekomma med tvänne Tal och positioner, och således blifver en Regula Falsi Dupla, så tag et Tal såsom här förut (se ovan 32 X 32 o.s.v), och examinera det noga efter frågan, aldeles såsom det wer det rätta, blifver det då mindre eller större än det rätte, så att det blifver något under eller öfver, skrif det afsides, och räkna det med — minus eller + plus. Tag dig sedan et annat Tal före, och gör dermed på samma sätt.

Det Tal man tager kallas Falskt, och det som blifver under eller ofver kallas Lögn. Om nu bägge dessa lögner äro +, eller båda äro —, subtraherad den mindre af dem större,

Lund's universitet

och residuum (resten) blifver din divisor; Men är den ena + och den andra —, skola de tillsammans adderas och summan blifver divisor.

Sätt sedan bägge de falska Talen hvar för sig och deras lögner derunder; multiplicera dem i korswis, och om lögnerna äro båda + eller båda — subtrahera den mindre producten af den större; men är den ena + och den andra —, adderas productenna tillsammans. Hvad genom en sådan subtraction eller addition bekommes, dividera med den förut funne divisorn, då får du i qvoto det Facit du söker vilket synes af sitt exp. som kan uträknas på följande tre olika vis.

1:o Sätt att de woro 32, en gång så många är och 32, ½ g. = 16, ¼ g. = 8 och 12 dertill, gör tillsammans 108, men de skulle vara 78; Ger altså +22. Sätt derföre at de woro 28, en gång så många är och 28, ½ g. = 14, ¼ g. = 7 och 12 dertill gör tilsammans 89, men skulle ju wara 78, Ger altså 11 för mycket. ~~Fraet~~ Tractera nu dessa twänne lögner och de twänne Falska Talen efter föregående beskrifning, så fås den rätta Facit.

Uppställes och uträknas sålunda: Lögnerna äro ju båda + derför subtraheras 22 − 11 = 11 till divisor Falska talen $\left\{\begin{matrix}32 & \times & 28\\ 22 & & 11\end{matrix}\right\}$ multipliceras i kors och gifver 32 × 11 = 352. 28 × 22 = 616. Detta nitto är ju störst och minskas således 616 − 352 = 264 vilket: med ovanstående divisor 11 = 24 Således woro de 24 Jungfrur.

2:o Sätt att de woro 16, och sedan att de woro 20 så får du i bägge — (minus.) Nu til Facit får du detsamma svar: = 24

af 16 blifver ju — 22 och af 20 blifver det − 11.

Uträkning 22 − 11 = 11 till divisor

20 × 22 = 440. 16 × 11 = 176. 440 − 176 = 264 : 11 = 24 som svar.

Tillägg

M. 10615:6b.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

9:/ Sätt först at de woro 20, så får du — 11 som lögn. Sätt sedan at de woro 32 så får du + 22 som lögn. Opperera sedan efter beskrifningen. Lögnerne + 22 och — 11 adderas tillhopa gör 33 til divisor. Fallsk. Talet 20 X med lögnen 22 gör 440 och dito 32 X 11 = 352. Som den ena lögnen var + den andra — skall 440 och 352 adderas ihop och : med 33 = 24 likssom på de två andra sätten."

Kan du läsa i dammet 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 som blir 9999? Du vet väl att i åtta blir ni. Två i sju blir ni, tre i sex blir ni, fyra i fem blir ni.

Skrif tre ettor och tre treor och tre femor tre sjuor och tre nior. Kan du sätta ned so mer som tre tal so det blir 20 igen. Du skrif ned alle som är om tre nior och tre ettor so blir de 9+9+1+1=20.

M.10615:7.

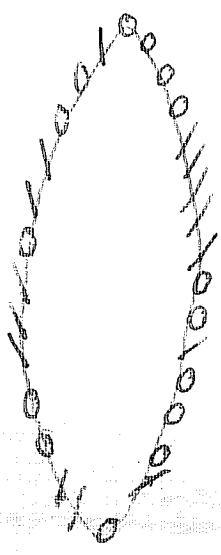

Se va en gång en gammal kapprar som va ute och sejlade i blanu di varma lanum och so tå han me si dörfa en ock en hal mes vilda fåla of vårt slaf (mån och kvinnor) och do han so skulle seila hem råkte han ud for en stark storm so ad båden sprant må di so han inne inte kan do om ett fom di ou ma di samman tre dela fuction di hå

Å manga of vår eller trettie kapprar o dem fem

om kvinnor och vildor Kaptenen va en skipad jök och åfvri end kom me di vilde ad di alle skulle hålla ofvri rendt om po båten so skulle di ro och ein mionde skulle kasta de kodete i sjön. Kaptenen hålde si me (så som du kommer ihå) fot fotten o der alle (e rena o vördighet) ront hela skudfan. (I elfvenin ger om si o en kristen ti vanten om si gen, som fur vara med i begge ärn de kristne tråna da med o mun vilkra med.) Se begrade dem

upprepan och räkna po so sal (dem som stå på kanten) var gang de tale si (dem si de) (obs. hednist räknetal varaf man kan läsa attet er en gammal räknetals.) so skulle du po koede i sjön. Se var si do so bra so ad do di kristne vre ud räknade ve alle di kristne (si sålnoede) kvar mun hed ningarne kastes i sjön der di glade lien sinmade ti mensle å og trefaldede dem.

Det begrade midet hå no gnete i kirkegården o Bergen

M. 10615:8.

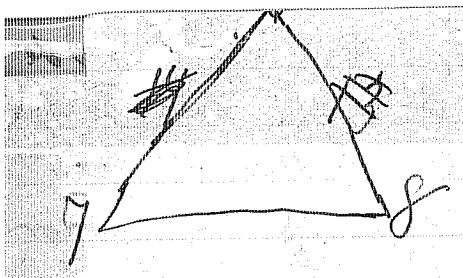

Nu är här tre tal gifna ett i varje hörn så skall du skriva två på varsida så att du kan räkna lika på ~~båda~~ alla sidor.

Rätta tal

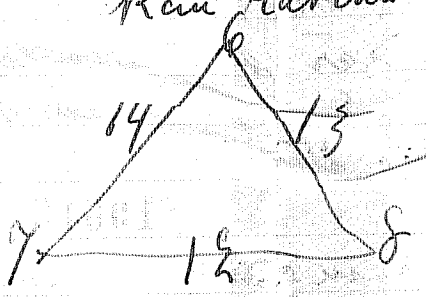

$6 + 13 + 8 = 27$

$6 + 14 + 7 = 27$

$7 + 12 + 8 = 27$

Vad räkning beträffar skall vi ej tro att de gamla voro rent bortbytta. Man kan nästan förundra sig över att de kunde lösa så invecklade räknetal, som man i ungdomen under de s. k. "uppsittakvällarne" fingo höra av de gamla, vilka räknade dem dels i huvudet, dels med krita på det stora bordet i stugan. Jag hade upptecknat en hel del sådana räkne exp. dels efter muntliga berättelser, dels efter ett handskrivet litet häfte som anteckn-ats i Håtlöf under 1700 talet. Tyvärr nog lånade jag 1915 bort dem jämte en del anteckningar till en Filos. Lic. som skulle hjälpa mig med ordnandet. Jag har den ej kunnat återfå de samma han tänker tydligen själv begagna sig av detsamma en gång.

Jag skall här berätta ett sådant räkne exp. som jag lärde av mor. M. 10615:9.

"En räf mötte en gång en gårdslyg og hälsade og da en dag (av) gås. Gåsen svarade de ~~och~~ og sa, så om vi hadde vad en gång ti to många, en hal gång ti to många, en gåsefar og en hal gås og en gås ti to hadde vi vad to många. Horr många va di do?"

Svar blir på 7 stycken.

Sådana räkne exp. kunde de sitta och räkna om vintarkvällarne dessutom (en del av) de gamla mästare, att i huvudet räkna hur gamla mal en person var. de togo ej fel som ungdomen i vår tid gör. Om man t. ex. vid afgång examen år 1925 frågade en av med avgångsbetyg från skolan folkskolan hur gammal en person var när han dog den 10 mars 1883 och han var född den 21 februari 1847 skull gossen med en klan och ~~ock~~ överlägsen åtbörd räkna ut det med pänna och svara han var 36 år 0 m. och 19 dagar. Hade det varet på 1870-80 talet skull en av de gamla svara "nej min lille herr han var ~~bar~~ borne 36 år och 17 dagar

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

M. 10615:10.

Mors räkning (fortsätt 4)

En 80 årig dag på sin födelse dag den 1 mars 1752
En annan 80 årig dag också på sin födelse dag den 1 mars 1754
En tredje dag också på sin 80 åriga födelse dag den 1 mars 192[illegible]
En fjärde dag också på sin 80 åriga födelse dag den 1 April 192[illegible]
Vilka av dessa hade levat längsta tiden i denna gammal dalen?

Svar. Den som dag den 1 mars 1752 hade på grund av att gamla stilen avkaffades 1753 levat 11 dagar längre än den som dag 1 mars 1754 och en dag längre än den som dag 1 mars 192[illegible] men på grund av månadernas olika längd 2 dagar ~~kortare~~ mindre än den som dag den 1 April 192[illegible].
Den som dag den 1 mars 1754 hade levat 10 dagar kortare tid än den som dag den 1 mars 192[illegible] och 12 dagar mindre än den som dag den 1 April 192[illegible].
Den som dag den 1 mars ~~175~~ 192[illegible] hade levat 3 dagar mindre än den som dag den 1 April 1921.

Som man härav ser ~~äro icke~~ hava icke alla vid en viss ålder levat lika många dagar.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Något mera till "Gamla tidens räkneset hos Skånes Sydvästra Skånes allmoge."

O kruarn moran.

* här skulle räkningen börja

För många herrans år sedan körde en del kafbönder från Börringe och Skallerup skogen på ism till Köpenhamn med fängne bräune. Som någon var lång och rinden kall gingo de in hos krogaren och åto på ism för att värma sig med ett par glas. Ej de så skulle resa var de ingen som ville betala kalset. En av sällskapet var "fippigare" än de andra och föreslog att man genom en sju räkning skulle utröna vem som borde betala. Sagt och gjort det var alla med om och det bestämdes att räkningen skulle börja på en "krogruggad kruflinge" som satt som spjälle man lät vinter om "kruarne" vilken satt vid öppnets ändan och var glad i hägn af deltagandet i kafbönderna Spegille. Alla en av Gunne kafbönderna och kruarn sateds på de personer som måste vara med i räkningen. Räkningen började så på krumplingen och var ijude räkna det det gick så att kruarn moran sjelf blef kugrittad och fick stå för pallen eller kalset.

Räknegåtor

En "spurrhöj" kom förbi ett trädfult med "sporna" "Si go da en hundre sporre" sade de "sporna" spanskrökn. En Sparf svarede de "ja" och sade om vi voro en gång ½ g. ¼ go och 1 sparf till de voro vi 100. Hur många voro de? Svar 6.

På ett dansgille voro 20 personer. Entrée kostade 4 rekst. för man, ⅓ delen för var kvinna och 1/16 del så mycket för var gosse. Hur mänge voro der av vardera slag? Svar 4 män 15 kv 2 gosse.

En bonde skulle köpa 100 kreatur för 100 daler smt. Der var hur många fick han de var ace kostade 4 D. Sm var ko 3 D. Smt. och var kalf ½ D. Smt. Svar 4 ocar 24 kor 72 kalvar.

M 10615 12

(2)

Kan du göra två ut af tolf utan att skriva.

Kan du dra femtan ifrån tjugo så att det blir 95 igen?

Kan du dra fyratiofem ifrå fyratiofem så det står fyratiofem igen

$$\begin{array}{r} \text{VL} \\ 45 \\ \hline 145 \end{array}$$ blir sjutiofem igen 145.

Det var en gång en man som skulle köpa 100 ägg och han hade bara 100 stycken men han skulle köpa hedde gäse ägg ane ägg och honseägg. Gäse ägen kostade 3 styver ane ägen 2 och honseägen ½ styver tillsed hur många ägg det det de av var sort. Svar: 11 gäse - 15 ane och 74 honseägg

De va en gång en gubbe som skulle köpa sig pigg ned och skulle köpa en ones (tjog) ägg och de skolle vara hedde kalkon- ane- och höne ägg kalkon ägen kostade 2½ styver ane ägen 1½ styver och höne ägen 1 styver tillsed hur mån det det de av var sort. Svar: 6 kalkon- 6 ane- och 8 honseägg.

De va en gång en man som skulle köpa 100 grejetur och han hade 100 dalar men han skulle köpa hedde stude, kor och kalle, studene kostade 5 dalar kornen 3 dalar och kallane ½ dalar tillsed hur mån ga det det de av var sort 10 studer 2 kor och 88 kalle

M. 10615:12.

Kan du skriva talen från 1 till 9 i 9 rad so det blir tjugofata i fira räjtningar börja po 1 2 3 4 5 6 7 och so ska du börja po de mellersta talet i vår ra so skal du i andra raden skriva 4 5 6 7 1 2 3 och de det en står 7 i mitten so ska du börja po 7 och fortsätta po samma vis tills du får tjugo åtta det det tjugofata po alla hål du räknar.

M.10615:13

En gumma hade ett antal potter "fullt" med "mjölk". En person kom till henne och bad om att få "köpa fyra potter mjölk" men gumman hade bara en fem potta och en enpotta kär" till att mäta mjölken med men hon visste "exakt" det gamla sätt det mjölk för att få "rätt styrka" den skulle hon komma mäta ut fyra potter mjölk med dessa tre mått hon egde?

De gamla var inte så dum av sig "Räknepojk" tror dem vara och gummans vänner ny råd derför mätte hon också ut mjölken hon hog först i tre potten så den blev full honde den hedan i fem potten upptäckte den hog tre potten full, vilket hon fösde fem potten nu hade hon på en halt liter i tre potten ty det gick på bara två potter i fem potten. Nu tömde hon fem potten i ena potten efter hon hog den ena full mjölk. Sedan slog hon åter tre potten full med mjölk vilken hon så tömde i fem potten deri i hon nu hade de fyra potter mjölk som hon hade köpare till.

75	16	32	1	Kunder om flytta dessa tal så att	29	75	20	26
45	44	8	76	varje lod- och vågrätt	16	24	32	76
26	13	4	44	rads summa blir 150	92	8	49	1
24	29	92	20		13	43	44	45

5

Nu är det tre tal gömda ett i varje hörn

I III och det andra tre tal mellan 5

på mitten av triangeln så att

II 7 det blir lika mycket från 5 till 9 12

II och från 4 till III och från

nio till I vilka tal? (räkna ifrån

Hall du då Krifna i stånd för de som 11 11 7

mera? Svaret ligger däri att det finns 8 st 11:16

4 st 8:16, 7 st 9:16, och ordet "ei" betyder att de två andra ej finns.

M. 10615:14.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folkliv.forsk
ning vid Lunds universitet

38) ~~Hon-ah~~ (mått)
Hvad kostar en yuma fru när
kanan betales med 1 Rbdr
20 Skilling r:r Svar: 2 Rbdr
1½ rund. M.10615:14.

40 Hvad är en Rbdr. fat
gröna, när en ankat att
en Rbdr. fat vatten är
3 Lispund 1 mark Svar: 19 lod
i ett vattnets specifika
tyngd = 1000, och gröna
= 2675 o. Svar: 8 L. 7
3 ~~lod~~ mark 70 lod.
Markar och

X Lispund

EXPEDITIONEN AV SVENSK FÖRFATTNINGSSAMLING
AKTIEBOLAGET P. A. NORSTEDT & SÖNER.
TRYCKERIGATAN 2. STOCKHOLM 2.
Kommunalstämmoordföranden i
FRU ALSTAD
ALSTAD
NORSTEDT, STHM 1952

Hur de gamla lärt sig pröfva de fyra enkla räknesätten om de voro rätt utförda

M. 10615:15.

Pröfning af de enkla fyra sätten (efter Monfors antecknar 1840 ...)

Huruvida uträkningen af ett additionstal är riktig, kan pröfvas på följande sätt.

Siffrorna adderas i hvarje särskild addend. Hämed fortsätt till dess en summa erhålles, som består af en enda siffra. Sedan detta har skett med alla addenderna, så adderas de erhållna en siffriga summorna, till dess åfven deras summa består af en enda siffra.

Sjelfva additionstalets summa behandlas på samma sätt. Om talet riktigt räknad, så blifver du till slut erhålla siffran du samma för addender och för summa; t. ex:

468; 4+6+8 = 18: 1+8 = 9
761; 7+6+1 = 14: 1+4 = 5
230; 2+3+0 = 5 = = = 5
120; 1+2+0 = 3 = = = 3
22: 2+2 = 4

1579; 1+5+7+9 = 22; 2+2 = 4 således lika då talet är rätt.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

3
789
68
45
67
54
23

Addition kan också pröfvas på följande vis (efter Hans Jesson)

9+8 = 17−10 = 7+5 = 12−10 = 2+7+4 = 13−10 = 3 således är 3 rätt i ental.
3+8 = 11−10 = 1+6+4 = 11−10 = 1+6+5 = 12−10 = 2 " " " 2 rätt i 10 talet.
3+7 = 10−10 = 0+5+3+9 = 17−10 = 7+8 = 15−10 = 5 " " " 5 rätt i 100 talet.

Som man minskatt sammanläggningen i hundratals kolumnen tre gånger (alla sammanläggningar skall minskas med 10 så snart ske kan) med tio så vi tre till tusental eller 3523 är rätt.

Gitta gör på samt ett räkna: infördet neråt varje rad och minskas med tio då man kan.

Huruvida ett subtraktions-tal är riktigt, kan pröfvas på följande: Minuendens siffror adderas. Lika som vid additions pröfning tills en summa erhålles bestående af en enda siffra.

Derefter adderas subtrahendens och restens siffror till de var för sig blifvo en enda siffra. Sedan adderas dessa siffror ihop och består dess summa af mer än en siffra så adderas dessa också ihop. Om talet rätt subtraherad skall minuendens siffra vara den samma som subtrahendens och rästens slutsiffra t. ex:

87400026: = 8+7+4+0+0+0+2+6 = 27; 2+7 = 9
86539549: = 8+6+5+3+9+5+4+9 = 49; 4+9 = 13; 1+3 = 4
860477: = 8+6+0+4+7+7 = 32; 3+2 = — — — 5
9

Slutsiffrorna blifvio på båda ställen således rätt.

Institutionen för folkliv.forskning vid Lunds universitet

Huruvida uträkning af ett multiplikationstal är riktig kan präfvas på följande vis:

Faktorernas siffror bringas, likväl som vid präfning af addition och subtraktion till tal som bestå vardera af en enda siffra hvarefter dessa 2:ne siffror multipliceras och dess produkt bringas åfven till ett enssiffrigt tal.

Derefter göras på lika sätt produkten i talet till en-siffrigt tal. Blifver här samma siffra som faktorerna så är talet riktigt räknadt; t. ex.:

$$\begin{array}{r} 346224; = 3+4+6+2+2+4 = 21;\ 2+1 = 3 \\ 403; = 4+0+3 = \\ \hline 1038672 \\ 13848960 \\ \hline 139528272; \end{array} \qquad \begin{array}{r} 3 \\ \times\ 7 \\ \hline 21;\ 2+1=3 \end{array}$$

$1+3+9+5+2+8+2+7+2 = 39;\ 3+9 = 12; = 1+2 = 3$

Således rätt räknad då ~~alla~~ båda talen blir tre.

Huruvida uträkning af ett divisions-tal är riktig kan präfvas på följande vis:

Sevidundus siffror bringas, likväl som vid föregående räknesätt, genom addition af siffrorna till ett tal, som består af en enda siffra. Med divisorn och qvotn hvar för sig göres på samma sätt, hvarefter deras 2:ne siffror multipliceras, och produkten bringas till ett enssiffrigt tal. Detta måste om talet är riktigt räknadt, blifva lika med den siffra, som till slut erhålls i dividuden.

Har vid divisionen någon rest blifvit öfver så länge denna, gjord till ett enssiffrigt tal, till den siffran som till slut erhålls för divisorn och qvotn.

$$\begin{array}{r|l} 22426806 & 76542 \\ 2051 & \\ \hline 1916 & \\ 1758 & \\ \hline 1588 & \\ 1469 & \\ \hline 1280 & \\ 1172 & \\ \hline 586 & \\ 586 & \\ \hline 000 & \end{array}$$

$+2+4+2+6+8+0+6 = 30 = 3$

$+6+5+4+2 = 24;\ 2+4 = 6$

$+9+3$ - - $14;\ 1+4 = 5$

$30 = 3$

i båda ställen således rätt

$$\begin{array}{r|l} 85 & 298674 \\ 255 & \\ \hline 436 & \\ 425 & \\ \hline 117 & \\ 85 & \\ \hline 324 & \\ 255 & \\ \hline 69 & \end{array} \quad 3513$$

sivid. $2+9+8+6+7+4 = 36;\ 3+6 = 9$

Qvot. $3+5+1+3 = 12;\ 1+2 = 3$

Divis. $8+5 = 13;\ 1+3 = 4$

$12;\ 1+2 = 3$

Rest. $6+9 = 15;\ 1+5 = 6$

Vis på båda ställen således rätt. 9

M. 10615 : 17.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Tänk på vilket nummer er fødelse månad har.
Multiplicera ~~talet~~ summan med två.
Lägg till 5.
Multiplicera ~~det~~ summan med 50.
Adderad till er ålder.
Minska så med 365.
Öka åter med 115.
Vad blir svaret
Den första siffran är du er fødelse månaden.
och de sista åldern i år.

Vram för möjligen en gammal handskriftum räknebok som är skriftum rätt så tydligt men mycket svårlät på grund af sina gammaldagsbokstäfver (s. k. tyska)

Boken innehåller 32 å både sidor fullskrifna blad = 64 sidor.

Bokens titel är

" Räkne Bok

som är skriftum af mig

Anders ~~Wat~~ Malmqvist

uti

N: Härslöf +

1796."

+ Norra Härslöf i Skytts Härad.

XVII

Det kan nog hava ett vist intresse och se huru de gamla redan på 1700 talet gjorde anteckningar om huru de ~~lärde~~ skulle lära sig räkne konsten. ~~och~~ Att böndrna kunnat bevara ett sådant litet handskrivet räknebok bevisar ju att ~~det~~ de haft intresse och förståelse för dem samma.

Huruvida Anders Malmqvist varit bonde är svårt att säga mycket troligt har han varet

FOLKLIVSARKIVET Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

en S. R. skolemadare.
Boken har på åtminstone
varet i bondehem från
och med år 1800 ända tills
den för ett par tre år sedan
blef skänkt till Trelleborgs
fornminnesförening.

I baksidan av blad 24 står
skrifvet.
XIX
"Nils Andersson är ägare
til denna Bok år 1800
En liten under Rätelse
Nils Andersson uti
Åkarp" ~~Gislöfs socken~~
Nils Andersson i Åkarp
Gislöfs socken var min
mormors fader.
Boken har sedan varet i
min morsmåst tills mors
brorson Per Persson Elle-
bergegård (som han efter
sin död testamenterat till
vanföreskommet i Lund)
för några år sedan skänkte
boken till Trelleborgs
fornminnesförening der
den nu finnes under regi
strerad nr: 3,064

M. 10615:20.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

3/ Herr Malmqvist har först skrifvit
ett förordet följande:
" Denna lilla ~~Bokan som~~ Räkne
Bok som jag häfver beskrifvet
den hon bewiser på aldra bäste
sättet om du såkallade Räkne Kon-
~~stu~~ eller ock de såkallade fyra
Spetier, ock den så kallade fem-
te delen som är Regula~~detre~~
detri,: M: M: som ses kan i denne
Boks slut.
Är som du häfwer räknat
ock ~~et~~ ~~hwet~~ ~~tal~~ om du har giort
rätt så skall du giöra proof der
på har du adrat så är aditions
proof subtration, har du sub-
traherat så är subtrations proof
adition, Multiplations proof är
Divition ock Divitions proof är
Multiplition."
Sedan följer det exempel och ut-
räkningar om adition, subtra-
tion, Multiplication, Divition
och Reguladetri

4/ Men ~~dessutom~~ innehåller boken
det under M: M: vilket är några
egendomliga och ovanliga Reguladetri
räkningar som här med
alla följa i ex.skrift. De upsta
ga bladen ~~25 sista~~ från
25 sista sida till 55 sista sida.
Sista efterskriften upptager ett
exempel vars titel är så smut-
sig och illa knappas att jag ej kan läsa den. *
med exemplet upptar:
" Detta bokläfwer som stå

M. 10615: 21.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

herunder förre de Svna ~~för~~ läsas ~~nio~~ både fram och tillbakes.
a: k: j: m: f: h: a:
ändy: det: jo min: få: det: ändy

26
1 - - 52 - 17
17
364
32
32 | 884 | 27 g. 214 224 R
64
244

* om bokstäfvars betydelse.

5/ Om Regula Societatis.
Till Exempel.
En skrädare hade en gesäll och en lärepåg. de hafvor alla 3 förtient 24 styfver som de skall dela sig emellan på ~~detto~~ detta sätet at så ofta mäster tager - 4 styfver så tager gesallen 2 och så ofta gesällen tager 2 så tager pojken 1 styfver, nu frågar hvad de får til mans

7 - - 24 { 4 - - 13 - 5/7 +
2 - - 6 - 6/7
1 - - 3 - 3/7
7 2
24/7 | 14 | 2

+ betyder
13 5/7 dt styfver
min anmärkning

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

XXIII

Om Regula Societatis

Till Exempel.

Det hvar en hustru som hade en ~~dottor~~ doter, ock en stifdoter ock desse ~~tvänne~~ vorro måket trätsamma uti dagn, hafves ock di hafde alla 3 förtrent, a'lt till sama: 64 dalar at di hville dela sig emellan på detta sätet at så ofte modern tager 4 dalar så tager dotern 2 dalar ock så ofte dotern tager 2 dalar tager stifdotern 1 dalar hvad får di tib mans.? —

7 – 64 | 4 – 36 dalar – 4/7
| 2 – 18 – – – 2/7
| 1 – 9 – – – 1/7
7 1
64

7/7/1

XXIV

Om Regula Dupli

~~Fall~~ Till Exempel.

Två Rytbor siter uti et hwärdshus ock dricka ~~uti 28~~ up: 28 dalar uti – 7 dagar. Huru mycket skolla då 4: drika up uti 9 dagar i lika propotion. —

2 – – 28 – – 4
7 9

14 – – 28 – – 36
36
168
84

14 | 1008 | 72 – dalar
98
28
28
00

Institutionen för folkloristik vid Lunds universitet
M. 10615: 23.

18

Om Regula Dupli

Till Exempel

Fyra Skomakare gesallar sitte uti et hwärdshus uti – 3 dagar och drika up – 19 dalar, nu fråga huru mykket – 8 dito gesallar skulla drika up uti – 9 dagar uti lika proportion

4 – – – 19 – – – 8
3 9

12 – – – 19 – – – 72

72
38
133

12 | 1368 | 114 dalar
12
16
12
48
44

9.

Till ~~Exempel~~ Exempel.

En man låtar grafwa sig en stycke wall och har tillropa skig – 16 man som skal grafwa den färdig på 12 dagar och sedan tillgar den samma mannen – 5 man som skall grafwa en ~~alldeles~~ annan stycke wall som skal wara lika så stor som den första. Nu frågas huru stort at di: – 5 man skall den wallen som di grafve på – 38 dagar och 9 timar och 36 minuter, som ses kru här nedan foies

16 – – 12 – – 5 –

16
72
12

5 | 192 | 38 dagar
15
42
40
2
24

5 | 48 | 9 timmar
45
3
60

5 | 180 | 36 minuter
15
30

FOLKLYSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet
M. 10615:24

10. Till Exempel

Det hwar en dräng som kom fram om en hop ull pigor en söndags afton och hälsade god afton pigor alla — 100 ~~hoor~~ strax swarade en utaf di pigorna wi äro inte 100 utan wi woro, en gång så manga ock ½ gång så manga, och ⅓ del så manga, ock ¼ del så manga, ock ⅕ del så manga, ock 1/10 del så manga som wi nu äro så woro wi enda inte mer än — 94 pigor Hwru manga ~~woro~~ äroo häri nu pigor uti det.

60
60
30
30
15
6
188 — — 60 — — 94
94

188 | 5640 | 30 — hworo de.
564 | 30
0 | 15
10
6
3
94

En rolig Gåta XXVII

11. Till Exempel.

En god hwän ~~som~~ kom til mig en gång han sade kan du räkna bror så skall jag lära dig en konst, hwad kan det wara sade jag bror. jo sade han du skal få laf at skrifwa et tall hwilket du wil ock jag will gå ut så länge och när jag komar in så skal jag kuna säga dig hwad det war för et tal som du hafwar skrifwet fast du det utstrykat hafwar så fram du wil gora som jag befallar, skrif et tal wilket du wil ock moltiplecerat med — 3 ock diwiderat med 2 ock moltiplecera det mäd — 6 så skal jag säga di hwad det hwar för et tall som du fort skref

8
3
2 | 24 | 12
2 | 6
4 | 78 | 8
4
0

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet
M. 10615:25.

12/ En rolig gåta XXIII

Till Exempel.

Det hwar en man som gick fram om en stor lång sparfwar och han sade godag i 100 sparfwar. Strax swarede en utaf dé sparfwarna hwi äro inte 100 utan wi woro en gång till så många och ½ gång till så många och 2 och ½ gång så många

Huru många sparfwar woro dé dé hworo 39 – sparfwar

39
19 ½
2 ½
1 *
100

* han har glömt att sätta i stycket en sparf till min i räknetalet har han infört det.

Min anmärkning

Till Exempel

Det war en man som kom fram om en gumma och han hälsade god dag mor och derpå sade han jag ser at ni hafwer gås mor min hwar skal ni köra med gåsen – 20 gås – Då så sade gumman jag hafwer inte 20 gås utan jag hafde en gång till så många och en half gång till så många ~~och~~ som jag nu hafwer och två och en half gås till. Huru många gås hafde hon

Hon hafde 7 – gås

7
3 ½
2 ½
*. 1
20

* Upptecknaren har glömt att i stycket säga en gås till min i räkningen har han med lagt den samma.

Min anmärkning

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet
M. 10615: 26.

Till Exempel

Det hvar en gång en gamal man som låg på sin sote säng och han hafde – 4 Söner och di gaf han – 60 dalar at di skole dela di emellan på detta sätet at den alldra han skole hafwa den – 3 delen, och den andra – 4 delen, och den tredje – 5 delen, och den fierde – 6 delen

Hwad får de nu til mans.

3	60	20 dalar
4		15 "
5		12 "
6		10 "
		57

*~~De Bråket~~ 3 dalarna har en rabnat ut *

Min anmärkning

1. En alfabetisk Räkning

Till at hweta hwar den dag den eller den dato uti hwilken månad at månar uti wår ~~almanack~~ almanackor.

Min denna sågan ikal läsas först –: ak: de: dagar: gud: bod: eder: gå: christligen fram: och: det: falanda: —

a: D: D: g: B: E: g: C: f: a: D:

a: b: C: d: E: f: g: g: M: A: O A f: 6 —

M.10615:27.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Kan du multiplicera med nio och stryka ut ~~ett tal~~ en sifra af summan och äfvenså de öfvriga talen (= multiplikanden) så skall jag kunna säga hvilket tal (= sifror) du har slättat ut t. ex. 78 multiplicerad med 9 = 102

$$\begin{array}{r} 78 \\ 9 \\ \hline \cancel{1}02 \end{array}$$

Ett sådant tal (= sifra) som fattas i för att få jemt nio är det utstrykna talet. Ett exp. om du slättar ut 7 ~~och mot~~ produkten och ~~[illegible]~~ multiplikanden så står der ente mer än en 0 och en 2 ägn så fattas der 7 för att få nio. Delar man då produkten 702 med 9 så får man 78.

För att kunna utföras måste man begagna sig af lika som vid de flesta räkneläxorna.

Obs detta jag glömde att lägga det i form som jag försagt

M.10615:28.

FOLKLIVSARKIV
Institutet för folklivsforskning vid Lunds universitet

Räknelek XXXIII

På ett hotellrum det 11 gäster
hyttning och upplagt
alla hotellets elfva sängar.
Nu var det ej bättre än det
kom en resande till så utbedda
bäddar 12 mm som sagt det
fanns ej mera än 11 sängar. Hotell
ägaren vill tillvägalägga åtta
tolf vissangarna som det äro
tillredde. Han sade då till den
sist kommna det är så länge sedan
XXXXXXXXXX! nå dumme stol

Så lägger den 2 strån i den
yttersta sängen tillvänstra o.s.v.
Så
kom till sist den tolfte flygga sig
i den tredje sängen som tickmyr visar.

7 skillnadu 28 säckamajs.

7	28	1	Sela	1	Skrädderi
	7	7	nar	1	Skomagare o.
	21	1		1	Sme lagda mj.
		21		1	räfm alla tre
		28		28	

M. 10615: 29.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Läg 1 t o m 12 tillsammans
XXIV
12 X 6 + 6 = 78
= Slutsatet gånger mittatet + mittatet = 78

1 t. o. m. 100
100 X 50 + 50 = ~~150~~ = 5,050

1 t. o. m. 25 hatt
jämna högsta tatet (12) X högsta jämnatatet (24) + högsta jämnatatet (24) + sistuddetatet 25 = 337

1 räkning	2 räkning
13	13
7	13
21	13
7	13
28	13
	13
	13
	21
	7
	28

Rolig adderingen
Dela 28 med 7 så det blir 13 till varje

XXXV

och då är det ju rätt då det blir lika två gånger